Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII.

TRGOVSKI LIST

Številka 144.

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za ½ leta 90 din, za ¼ leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sreda 18. decembra 1940

Cena posamezni številki din 1·50

Senčne strani

Predpisi, ki se izdajajo že vse zadnje mesece, imajo eno očitno tendenco, da se zasebna iniciativa, zlasti pa zasebna trgovina čimbolj izloči. Ta tendenca se je najprej pokazala v čisto enostranskih, predvsem proti trgovcem in obrtnikom naperjenih protidraginjskih ukrepih, nato pa v ustanavljanju raznih monopolističnih državnih ali samoupravnih ustanov, nato pa še prav posebno v predpisih glede določanja cen predmetov, ki so pod kontrolo ter navsezadnje v določbah o kontroli zunanje trgovine. Posebno ti slednji predpisi so bili kar naravnost uperjeni proti trgovini. Ta protitrgovinska tendenca se je občutila temboli ostro, ker so ostali v veljavi tudi vsi prejšnji predpisi, ki so ovirali razmah trgovine. Tako niso bili kljub vedno večji stiski državne blagajne, ki se zlasti kaže v stalno rastočem obtoku bankovcev, niti najmanj zmanjšani privilegiji zadrug, tako se ni nič pravega storilo proti krošnjarskemu zlu in tako še vedno zaman čaka javnost — in ne le trgovska — na učinkovite ukrepe proti kartelom, od katerih izhaja velik del sedanje podražitve življenja.

Položaj legalne trgovine je postajal zaradi vseh teh predpisov vedno težavnejši, zato pa tudi obseg zasebne trgovine vedno manjši. Če pa pada obseg trgovine, pada tudi njen zaslužek in če pada ta, tudi trgovina ne more prispevati k ustvarjanju nacionalnega kapitala oni delež, ki ga v normalnih razmerah prispeva. Izločanje trgovine iz gospodarskega življenja torej ni pogubno le za trgovce same, temveč tudi za celoto, ker nazaduje ustvarjanje narodnega kapitala, ki nam je posebno v današnjem času nujno potrebno.

Da pa nacionalni kapital danes nazaduje, o tem ne more biti prav nobenega dvoma. Po vrsti vsi brez izjeme trošijo danes mnogo več, kakor so trošili v normalnih razmerah. Ne trošijo pa več samo zaradi zvišanih cen, temveč tudi zato, ker je beg v stvarne vrednote vedno silnejši. Kdor le more, si ustvarja zaloge, od katerih bo prav gotovo precej propadlo. Vse to bo izgubljen narodni kapital. Kupčije z nepremičninami so že zavzele obseg, ki tudi daje povod k pomislekom. Nobenega dvoma ni, da se mnoge nepremičnine močno preplačujejo. Tudi tu se izgublja narodni kapital. In čeprav se obtok denarja prav silno veča, se vendar ne zvišujejo vloge v denarnih zavodih. Razpoložljivega narodnega kapitala je dejansko vedno manj.

Vedno bolj jasno pa postaja, da bomo potrebovali nacionalnega kapitala vedno več, ne pa manj. Prevzeti bo treba tuja podjetja in jih tudi odplačati, denarja pa ne bomo imeli. Ko bo prepozno, bomo spoznali, da narod brez nacionalnega kapitala nima bodočnosti. Kajti brez denarja se ne more izvesti prav nobena akcija, ne kulturna, ne socialna, še manj pa gospodarska. Brez denarja je mogoča le mizerija.

Ni zato za celoto vseeno, če se z zasebno iniciativo ustvarja nacionalni kapital ali pa, če se zasebna iniciativa ubija. Ubija pa se, kadar prodira v javnosti mnenje, da je mnogo bolj koristno nalagati denar v stvarne vrednote kakor pa v podjetja. To naziranje pa se javnosti naravnost vbija v glavo. Če mora trgovec konstatirati, da ga mora spraviti načelo kalkuliranja cen po nabavni ceni ob njegov kapital, bo pač raje svojo trgovino opustili, kakor pa, da bi bil lepega dne brez zaloge in brez denarja. Če bo poslovni človek videl, da se njegovo prizadevanje, da tudi v teh časih vzdrži obratovanje svojega podjetja, niti najmanj ne honorira, če spoznava, da se mu nasprotno delajo ovire, bo tudi on svoj denar vložil namesto v podjetje ali v denarne zavode — v stvarne vrednote. Narodni kapital se bo zato še bolj manjšal. Nominalno se sicer narodni kapital ne bo zmanjšal, zato pa v tem večji meri dejansko.

Izločanje trgovine pospešuje beg v stvarne vrednote, s tem pa se manjša nacionalni kapital. In to je ona velika senčna stran izločanja zasebne iniciative, da jemlje narodu glavni pogoj za napredek, ker mu uničuje nacionalni kapital. Ta senčna stran pa je važnejša od vseh teorij in od vsega nerazpoloženja proti trgovcem in gospodarskim ljudem in zato naj se že enkrat začne odpravljati.

Povsod se kaže, da je glavna tendenca nove gospodarske zakonodaje iztisniti zasebno iniciativo ter postaviti vse gospodarsko življenje pod kontrolo novo ustanovljenih državnih organizacij.

Glavna pomanjkljivost nove gospodarske zakonodaje je v tem, ker se ta zakonodaja ustvarja brez tesnega sodelovanja z gospodarskimi organizacijami. Vsa ta nova gospodarska zakonodaja je v prvi vrsti plod teoretičnih načel in se ne naslanja na gospodarsko prakso, ki ni lahko dosegljiva niti najbolj vestnim uradnikom. Posebno v gospodarstvu pa je izkušnja važnejša od vseh teorij. Tako se je dokazala resničnost stare trditve gospodarskih ljudi, da je mogoča dobra gospodarska zakonodaja samo z aktivnim sodelovanjem gospodarskih organizacij in da je v tem sodelovanju glavni pogoj za uspešno delovanje našega gospodarskega življenja.

Komemorativna seja Ljubljanske borze

Ljubljanska borza za blago in vrednote je imela žalno sejo za pokojnim državnikom in voditeljem dr. A. Korošcem v ponedeljek, dne 16. t. m. ob 12. uri v sejni dvorani Trgovskega doma. Na tej seji borznega sveta se je predsednik dr. Ivan Slokar spominjal velikega pokojnika z naslednjim, globoko občutenim govorom:

Govor predsednika dr. Slokarja

Ko se je v soboto zjutraj razširila vest o nepričakovani in nenadni smrti dr. Antona Korošca, nismo hoteli in skoraj nismo mogli verjeti, da ga ni več med živimi. Predaleč bi šel, če bi hotel ob priliki te žalne seje orisati pomen tega velikana, čigar intenzivno in plodonosno delovanje, ki je trajalo več kot četrt stoletja, sega na vsa polja političnega, nacionalnega, znanstvenega in gospodarskega življenja slovenskega naroda. Njegove zasluge so v vseh smereh našega vsakdanjega in kulturnega življenja tako velike in nevenljive, da se vsi Slovenci brez ozira na ideološko orientacijo z največjim spoštovanjem klanjajo manom velikega pokojnika.

Da ne omenim njegovih velikih uspehov za razvoj zadružništva, ki je odlično zastopano tudi na naši borzi in naporov za ostale panoge našega gospodarstva. Naj na tem mestu poudarim, da se mora Ljubljanska borza zahvaliti podpori njegovih sotrudnikov, da je dobila koncesijo za devizno in valutno poslovanje, ki je omogočila njen uspešen napredek. Že zaradi tega bomo blakopokojnemu voditelju našega naroda in velikemu državniku naše skupne Jugoslavije večno hvaležni. Četudi je bil dr. Korošec v prvi vrsti politik širokega pogleda in velikega formata, kar mu je utrlo pot do vseh najvišjih položajev v naši državi, kakor tudi do mednarodnega ugleda in spoštovanja, je kljub temu zapustil tudi v gospodarstvu vidne in trajne sledove.

Velespoštovana gospoda! Živimo v časih, ko se visoka politika ne peča več le z borbo za oblast in z abstraktnimi zakoni, kakor je bilo to v časih, ko je bilo vse drugo, in sicer v prvi vrsti narodno blagostanje in gospodarstvo prepuščeno liberalističnemu sistemu laisser faire et laisser aller. Že več let pred današnjo vojno je kazal čisto kapitalistični sistem velike razpoke in so dalekovidni državniki posegli vmes z obsežnimi reformami. Rooseveltov New Deal v državi največje gospodarske svobode, preureditev političnega in gospodarskega življenja v Portugalu ter gospodarsko-socialne revolucije v Nemčiji in Italiji so jasni primeri, kako mora politična oblast posegati v narodno gospodarstvo in ga usmeriti v blagor prebivalstva.

Tudi pri nas smo doživeli od l. 1932. naprej razne ukrepe etatizacije in dalekosežnih državnih intervencij. Danes, ko smo sosedje treh vojskujočih se držav, smo na tem, da preidemo k dirigiranemu gospodarstvu od produkcije in notranje distribucije do izvozne in uvozne trgovine. Ta čas stavlja na krmilarje države največje zahteve, da bi se prehod v novi red omogočil brez velikih pretresljajev in hujših posledic. Sedaj potrebujemo kot nikoli prej državnikov in voditeljev širokega pogleda. In prav v teh usodepolnih časih nas je za vedno zapustil dr. Korošec. Ko izražamo svojo neizmerno bol nad to nenadomestljivo izgubo, prosimo Vsemogočnega, da osvetli njegove naslednike, naj njegovo zgodovinsko delo v korist našega naroda in naše države nadaljujejo v njegovem duhu.

Večna slava spominu dr. Antona Korošca!

Industrialci o naši gospodarski zakonodaji

Teoretično znanje ne nadomesti izkušnje

Na zadnji plenarni seji Industrijske zbornice v Beogradu se je govorilo tudi o naši gospodarski zakonodaji ter se je ta precej ostro kritizirala. V glavnem so se navajali naslednji nedostatki naše gospodarske zakonodaje:

Naša gospodarska zakonodaja je hotela najprej urediti našo mednarodno trgovino. Tako izvoz ko tudi uvoz sta prišla pod kontrolo. V ta namen se je ustanovila Direkcija za zunanjo trgovino, vendar pa njeno delo ni bilo sistematično in tudi ni moglo biti, ker so tudi še druge ustanove nadzorovale zunanjo trgovino. Tako je še nadalje deloval Devizni odbor pri Narodni banki, prav tako pa tudi koordinacijski odbor pri zunanjem ministrstvu. Čisto svojo politiko pa je vodil tudi Prizad. Vse delo je bilo na ta način razmetano.

Nova gospodarska zakonodaja pa je hotela tudi rešiti vprašanje cen. Zaradi blokade so se podražile surovine in tudi gotovi izdelki, poleg tega so povzročili zvišanje cen višji davki, višje socialne dajatve, višje mezde. Da bi dvig cen zaustavil, je zakonodavec odpravil pri določevanju cen načelo ponudbe in povpraševanja ter izdal celo vrsto ukrepov za zatiranje nelojalne konkurence. Poleg tega je predpisal za celo vrsto predmetov določene cene, ki pa se neprestano višajo. Zakonodavec je tudi ustanovil posebne urade za kontrolo cen, toda dviga cen vsi ti ukrepi niso zaustavili in ga tudi niso mogli. (Kadar se na vsej črti zvišujejo proizvajalni stroški, ne morejo pasti prodajne cene. Praktično je tako delala tudi država sama, ko je zvišala železniško prevoznino, cene monopolskih predmetov itd. — Op. uredništva.)

Glede uredb, ki so bile izdane zaradi ureditve vprašanja cen, je treba pripomniti, da je bilo zlasti slabo urejeno vprašanje zalog blaga. V tem oziru so bili izdani čisto nasprotujoči si ukrepi. Na eni strani je bilo jasno, da se mora pospeševati ustvarjanje zalog, posebno onega blaga, ki je potrebno za našo proizvodnjo in zato so nekateri predpisi pospeševali ustvarjanje teh zalog, na drugi strani pa so se začeli kaznovati oni, ki so delali zaloge, češ da kupičijo blago.

Ustanovili so se tudi novi odbori in izdali novi predpisi zaradi pravilne oskrbe prebivalstva, kljub temu pa preskrba podjetij s surovinami ni bila dobro organizirana. Nesporno je bilo, da nam morajo biti posebno nekatere surovine bolj važne ko devize, ker je od teh surovin zavisno poslovanje mnogih podjetij, kljub temu pa je nastalo pomanjkanje surovin predvsem zato, ker se niso dovoljevale devize za nabavo surovin, in to v času, ko so se te mogle še nabaviti. Nastalo je pomanjkanje surovin in to se je skušalo odpraviti z omejevanjem proizvodnje določenih predmetov ter s tipizacijo drugih predmetov (guma, bombažne in volnene tkanine, platno).

Naša gospodarska zakonodaja pa je hotela izvesti tudi novo organizacijo našega gospodarstva. V ta namen je predvidena ustanovitev interesnih zajednic za posamezne gospodarske panoge. Takšne interesne zajednice morda zahtevajo mednarodne razmere, vendar pa bi moral zakonodavec upoštevati že delujoče gospodarske organizacije v državi, ker je v teh organizacijah vloženo mnogo napora in dela, a tudi izkušenj. Te organizacije predstavljajo pridobljeni kapital in preko teh organizacij se ne bi smelo iti. Pri poskusu ustanovitve novega gospodarstva pa se te organizacije niso upoštevale. Šele v zadnjem času se je začela posvečati večja pažnja zbornicam in obstoječim združenjem ter je zato gibanje za ustanavljanje interesnih zajednic nekoliko zastalo.

Prisilni odkup pšenice in pšenične moke

Ban dr. Natlačen je izdal naslednjo odločbo:

Na osnovi določbe odst. 1. čl. 2. uredbe o ukrepih za preskrbo prebivalstva in vojske s kruhom z dne 24. avgusta 1940. (»Službeni list« št. 413/70 iz l. 1940.) **odločam:**

Preskrbovanje prebivalstva v vseh srezih dravske banovine in na območju mestnih načelstev v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuju v smislu navedene določbe se poveri Banovinskemu prehranjevalnemu zavodu v Ljubljani. Na njegovo zahtevo in račun se v dravski banovini vrši prisilni odkup pšenice in pšenične moke po določbah navedene uredbe.

S tem je ukinjena banova odločba III/4 št. 56661/1 od 31. avgusta t. l. (»Službeni list« št. 425/71 iz l. 1940.).

Tvornice sardin nimajo pločevine za izdelovanje škatel

Nevarnost je, da bodo morale naše tovarne ribjih konserv v letu 1941. popolnoma ustaviti svoje obratovanje. Že letos so mogle dalmatinske tvornice proizvesti le 30% količine konserv, ki so jih izdelale l. 1939. V normalnih letih znaša povprečna proizvodnja okoli 40.000 zabojev. Letos pa bo znašala vsa proizvodnja le eno tretjino. S tem bodo hudo prizadeti ne le delavci v tovarnah, temveč tudi ribiči.

Glavna težava je v tem, ker primanjkuje pločevine, ki smo jo v prejšnjih letih dobivali navadno iz Nemčije. Letos smo mogli dobiti iz Nemčije le neznatne količine. Nekaj pločevine se je sicer posrečilo nabaviti tvornicam po ovinkih iz Amerike. Toda ne v zadostnih količinah.

Težko pa dobe tvornice tudi najfinejše olje, ki je potrebno za konserve. Zaradi teh dvojnih težkoč je zato nevarnost, da bodo morale dalmatinske tovarne ribjih konserv prihodnje leto ustaviti svoje obratovanje.

Na Zlato nedeljo

dne 22. t. m. ostanejo trgovine, kakor sporoča Združenje trgovcev, v **mestu Mariboru ves dan odprte,** da si vsakdo lahko nakupi potrebno za božič. Na **sveti večer, v torek 24. t. m.,** se v **Mariboru zaprejo trgovine že ob 17., delikatesne trgovine pa ob 19. uri.**

Uredba

o preprečevanju nedovoljene gospodarske informacijske službe

»Službene novine« z dne 14. decembra t. l. so objavile naslednjo uredbo, ki jo je predpisal ministrski svet na predlog vojnega ministra:

Člen 1. — Prepoveduje se izdajanje nepooblaščenim osebam državnih tajnosti, ki se nanašajo na državno obrambo in ki se tičejo podjetij, važnih za državno obrambo.

Čl. 2. — Kot državna tajnost, ki se nanaša na državno obrambo, se smatra pri vseh za drž. obrambo važnih podjetjih naslednje:

1. vse, kar se z zakonskimi predpisi označi kot državna tajnost posebne važnosti ali kot zaupno;

2. vsa sporočila oblasti podjetju in podjetja oblastem, ki se tičejo pripravljanja in izvrševanja državne mobilizacije, oskrbovanja in organizacije za zaščito in obrambo države v smislu zakona o državni obrambi;

3. količina, tehnične in produkcijske lastnosti aparatov, strojev, strojnih agregatov in zgradb podjetja;

4. načrti podjetja, posameznih ureditev, strojnih agregatov ali posameznih strojev in aparatov;

5. količine in način izdelovanja proizvodov, ki jih more podjetje proizvesti v določenem času (kapaciteta proizvodnje) in katere je podjetje v nekem določenem času že proizvelo;

6. vrste in količine glavnih in postranskih surovin, pomožnih sredstev in postopek, katerega se poslužuje podjetje pri proizvodnji;

7. število delovnega osebja vseh vrst in njihova razvrstitev po oddelkih;

8. vrste in količine goriva in mazil, potrebnih za pogon in uporabo aparatov, zgradb, strojev in transportnih sredstev;

9. količine rezerv (zalog) proizvodov, polizdelkov, surovin, pomožnih proizvajalnih sredstev, kuriv in mazil, ki jih ima podjetje v skladišču ali katere mora imeti.

Za katera podjetja in osebe velja uredba

Člen 3. — Kot **podjetja, važna za državno obrambo** se smatrajo:

1. vsa industrijska podjetja in obrtne delavnice ko tudi ostala gospodarska podjetja in ustanove, ki so pomembne za državno obrambo in kot takšne določene ter popisane;

2. vsa rudarska in topilniška podjetja;

3. vsa druga podjetja in ustanove, ki se označijo kot važni za državno obrambo.

Člen 4. — (1) Zavezani na čuvanje državnih tajnosti, navedenih v § 2. te uredbe so:

1. lastniki podjetij, važnih za drž. obrambo;

2. člani upravnih, nadzornih in izvršnih (eksekutivnih) odborov;

3. upravniki, direktorji (tehnični in upravni) ko tudi vse zaposleno osebje ter delavci podjetja;

4. osebe in tvrdke, ki so v poslovni zvezi s podjetjem, kakor: kupci, dobavitelji, graditelji, instalaterji, monterji, upniki, zavarovalci, delavski zaupniki in podobni;

5. drž. in samoupravne oblasti, institucije in korporacije, njihovi organi in strokovnjaki, ki upravljajo in pregledujejo podjetja in ki zbirajo podatke, navedene v § 2. te uredbe in ki jih uporabljajo;

6. vse druge osebe, ki na kateri koli način izvedo za te tajnosti.

(2) Vsa sporočila, naredbe, navodila in načrti, ki so v zvezi s prej navedenim od 1 do 9 zaključno, morajo imeti **vidno označenje** strogo zaupnega ali zaupnega značaja ali pa morajo vsebovati potrebno določbo o strogem čuvanju njih tajnosti.

(3) Uprave podjetij morajo zaradi očuvanja drž. tajnosti, navedenih v § 2. te uredbe, organizirati v delokrogu svojega podjetja **svojo industrijsko informacijsko službo.**

(4) Podjetja, navedena v § 3. smejo zavarovati svoje tehnične objekte in zgradbe samo pri domačih zavarovalnicah.

Člen 5. — Prepoveduje se v vsakem primeru iznašanje v inozemstvo činjenic in podatkov po § 2. toč. 1. do 4. te uredbe ko tudi njih pošiljanje kateri koli osebi v inozemstvu, čeprav bi bila ta pooblaščena, da jih izve, kadar se nahaja v tuzemstvu.

Izjemno od prednjega odstavka more vojni minister dovoliti iznašanje v inozemstvo činjenic in podatkov iz točk 3.—4. § 2. te uredbe.

Člen 6. — Kot izdajanje državne tajnosti neupravičenim osebam se smatra tudi sporočanje činjenic in podatkov iz točk 1.—4. § 2. te uredbe nezanesljivim osebam ali tujim državljanom tudi v primeru, če so te osebe zaposlene ali nameščene v delavnici podjetja.

Člen 7. — Lastniki podjetij, važnih za drž. obrambo, njihovi organi in njih osebje morajo vse pismene podatke o činjenicah, navedenih v § 2. čuvati na način, da se čim bolj zagotovi njih tajnost. Zlasti morajo postopati na naslednji način glede podatkov iz § 2. toč. 1.—2. te uredbe:

1. Hraniti morajo vso korespondenco, ki se nanaša na pripravljanje in izvrševanje državne mobilizacije, v lastnem zaupnem arhivu, in sicer v blagajni ter pod ključem.

2. To korespondenco morajo voditi v zaupnem delovodnem protokolu, redno številko tega protokola pa morajo zapisati na vidnem mestu na svojih aktih, poslanih oblastem.

3. **Vodstvo tega arhiva** ter protokola ko tudi dokumentov in beležk o navedenih podatkih morajo poveriti starejšemu in **zanesljivemu nameščencu-uradniku,** ki je državljan kraljevine Jugoslavije. Ime tega uradnika mora podjetje sporočiti pristojnemu ministrstvu za oskrbo, ta nameščenec pa mora poleg lastnika oz. pooblaščenih oseb podjetja podpisati vsak akt, ki se nanaša na navedene podatke ter jih pošiljati oblastem ali jih dajati v arhiv podjetja.

Člen 8. — Državne, samoupravne oblasti, institucije in korporacije morajo činjenice in podatke iz § 2. te uredbe hraniti kot uradne predmete zaupne narave ter jih ne smejo objavljati za posamezna podjetja.

Statistični podatki in vstop v podjetja

Člen 9. — (1) Statistične podatke o činjenicah iz § 2. te uredbe smejo zbirati samo inšpekcija drž. obrambe ter ministrstva za trgovino in industrijo, gozdove in rudnike, socialno politiko in ljudsko zdravje, oz. banska oblast banovine Hrvatske za svoje območje. Za podjetja na območju banovine Hrvatske pošilja banska oblast te banovine potrebne statistične podatke zainteresiranim ministrstvom.

(2) Prepoveduje se dajanje kakršnih koli statističnih podatkov in činjenic, navedenih v § 2. te uredbe, katerim si bodi oblastem, ustanovam, korporacijam ali zasebnim osebam, ki niso v to z zakonom pooblaščene ali ki nimajo predhodnega dovoljenja pristojnega ministrstva oz. bana banovine Hrvatske za zbiranje statističnih podatkov.

Člen 10. — **Pristop v rudnike** in v prostore podjetja iz § 3. te uredbe, v katerih so instalacije in stroji podjetja ali zaloge blaga, surovin, pomožnih produkcijskih sredstev, je dovoljen samo osebam, pooblaščenim v to po službeni dolžnosti ali ki imajo za to posebno dovoljenje.

Vstop v nje morejo dovoliti: a) za podjetja, popisana in določena kot važna za državno obrambo samo pristojna oblast, b) za ostala podjetja iz člena 3. te uredbe v izjemnih in upravičenih primerih lastnik oz. uprava podjetja.

Kadar pristojna oblast ali lastnik oz. uprava podjetja dovolijo komu vstop v podjetje, morajo lastniki oz. uprava določiti kot spremljevalca enega svojih nameščencev, ki mora poleg dolžnosti, katere mu določi uprava, paziti tudi na to, da obiskovalci ne fotografirajo ali delajo risb ali beležk.

Člen 11. — Po **uradni dolžnosti imajo vstop** v podjetje samo oni organi vojnih, državnih in samoupravnih oblasti in korporacij, ki so v to pooblaščeni z izrečnim zakonskim predpisom ali uradnim nalogom pristojnega organa. To dovoljenje izdaja za industrijska in obrtniška podjetja ministrstvo za trgovino in industrijo, za rudarska podjetja ministrstvo za gozdove in rudnike, za območje banovine Hrvatske pa banska oblast te banovine, in sicer v sporazumu z ministrstvom za vojsko in mornarico. Dovoljenje more biti splošno ali posebno.

Osebam, ki obiskujejo podjetje po uradni dolžnosti, se smejo razkazovati posamezni oddelki podjetja **samo v mejah zakonskega pooblastila ali pismenega naloga** oblasti, ki je dovolila vstop. Izjemoma se jim morejo pokazati tudi oni oddelki in zgradbe podjetja, ki niso važni za državno obrambo in ki jih je kot takšne označilo pristojno ministrstvo za oskrbovanje.

Člen 12. — Lastniki za državno obrambo važnih podjetij morajo v 10 dneh po uveljavljenju te uredbe uvesti **knjigo obiskovalcev** podjetja. V to knjigo se mora vpisati datum, krstno in rodbinsko ime, poklic, državljanstvo in stalno bivališče obiskovalca, številka in datum akta ter ime oblasti, ki je izdala dovoljenje oz. nalog za uraden obisk podjetja. Podjetje mora dati vsak čas to knjigo oblastem v vpogled ali pa na zahtevo oblasti dostaviti iz knjige seznam obiskovalcev s prej navedenimi podatki.

Kazenske določbe

Člen 13. — Kdor v nasprotju z določili te uredbe sporoči ali objavi državno tajnost, ki se nanaša na drž. obrambo ali ki na drug način krši prepoved o izdajanju te tajnosti, se kaznuje s strogim zaporom od 1 meseca do 1 leta.

Če je mogel krivec z ozirom na okoliščine predpostaviti, da je oseba, kateri je dal sporočilo ali na drug način izdal tajnost, zaupnik tuje sile, se kaznuje z zaporom od 2 mesecev do 3 let.

Če se je dejanje iz odst. 1. in 2. tega predpisa izvršilo iz nepazljivosti, se kaznuje z zaporom do 6 mesecev.

Člen 14. — Kdor ne izvrši dolžnosti po določilih te uredbe glede čuvanja državne tajnosti, se kaznuje z zaporom do 6 mesecev.

Z isto kaznijo se kaznuje tudi lastnik oz. člani uprave podjetja, ki so zanemarili dolžno pazljivost pri določevanju, nadzorstvu nad osebo, kateri so poverili vodstvo arhiva in dokumentov iz toč. 3. člena 7. te uredbe.

Člen 15. — Lastniki podjetja iz § 3. te uredbe, njihovi organi in osebje, ki ne ukrenejo potrebno, da preprečijo vstop v delavnice in skladišča podjetja ter v njih pomožne prostore vsem osebam, za katere so morali z ozirom na okoliščine predpostaviti, da so zaupniki tuje sile ali da nameravajo zvedeti činjenice v smislu člena 1. te uredbe zato, da bi jih sporočili tuji sili, se kaznujejo z zaporom do 1 leta.

Člen 16. — Če je za dejanja iz te uredbe z drugim zakonom ali z drugimi predpisi predvidena strožja kazen, se kaznuje krivec po teh predpisih.

Člen 17. — Za postopek po dejanjih te uredbe so pristojna redna sodišča, ki uporabljajo občna določila kazenskega zakona.

Člen 18. — Ta uredba stopi v veljavo z dnem njene objave v »Službenih novinah«.

Nemško-romunska trgovinska pogodba

Oficiozni »Cuventul« objavlja pregled o ravnokar sklenjenem nemško-romunskem trgovinskem sporazumu. Po tem sporazumu bo dobivala Nemčija mesečno ne samo 130.000, temveč 250.000 ton ali na **leto 3 milijone ton nafte.** Nemčija ni prej mogla svoje kvote popolnoma izkoristiti zaradi transportnih težav. O sporazumu piše tudi prof. Onicescu v listu »Cuventul« in pravi, da bo Romunija dobavljala Nemčiji poleg zemeljskega olja tudi žitarice, potem ko bo krila lastne potrebe. **70% vsega romunskega izvoza** bo šlo v Nemčijo. 3 milijone ton olja predstavlja vrednost 240 milijonov RM, kar pomeni 60 odstotkov vsega romunskega izvoza. Večina kmetijskih strojev se bo še nadalje izdelovala v Romuniji, dočim bo Nemčija dobavljala traktorje. Nemčija namerava ustanoviti v Romuniji vrsto tovarn za predelavo romunskih agrarnih proizvodov. Glede romunske železarske industrije je dejal prof. Onicescu, da je vsaka industrija v Romuniji potrebna, ki je važna za kritje življenjskih potrebščin romunskega ljudstva. Zato bodo sedanje tovarne obratovale še nadalje, poleg tega pa se bodo ustanovile še nove. Ta izjava je bila od romunskih industrialcev zelo ugodno sprejeta, ker so se nekateri že bali, da bo zaradi naslonitve Romunije na Nemčijo Romunija opustila industrializacijo dežele.

V romunskih petrolejskih krogih menijo, da bi moglo iti po vodih v Djurdjevo po 5000 ton nafte dnevno. Računati pa je s tem, da bo Donava kmalu zamrznila in da zato ne bo mogoče izvoziti vse dogovorjene kvote nafte v Nemčijo in bodo morale tovarne znižati svojo proizvodnjo.

Politične vesti

Turška vlada pripravlja dopolnilni zakon o zaščiti narodnega gospodarstva. Ustanovili se bodo posebni uradi, ki bodo smeli odkupiti, a tudi zapleniti proizvode rudnikov. Določali bodo tudi tržne cene. Poleg tega bodo imeli pravico uporabljati tuje ladje, ki so v turških vodah.

Laval je bil aretiran in odstavljen, ker je pripravljal državni udar. Poročevalski urad generala De Gaullea poroča, da je poslanik neke države pridobil Lavala za to, da bi najprej dosegel preselitev francoske vlade iz Vichyja v Pariz, nakar bi izvršil državni udar in sklenil mir z Nemčijo. Francoski notranji minister pa je prišel tej nameri Lavala na sled in na seji vlade je bilo Lavalu naravnost povedano, da so njegovi načrti znani. Laval je bil nato odstavljen in aretiran.

V Vichy je prišel nemški veleposlanik Abetz ter se sestal z maršalom Pétainom. Namen Abetzovega potovanja je, da si za vsak primer zagotovi sodelovanje novega francoskega zunanjega ministra Flandina.

Italijanska poročila pravijo, da je prišlo v francoski vladi do težkih **nesoglasij zaradi monarhistov,** ki so vedno odločneje nastopali proti Lavalu. Italijanski listi se sprašujejo, če pomenijo sedanje spremembe v francoski vladi samo novo notranjo politiko v smislu želj konservativcev ali pa tudi novo zunanjo politiko.

Nemčija še ni podala nobenega jasnega znaka, kako sodi o odstavitvi Lavala. Splošno pa se sodi, da je Nemčija imenovanje Flandina sprejela ugodno, ker je njegovo, Nemčiji prijazno stališče dovolj znano, na drugi strani pa misli, da ima Flandin vendarle nekaj več pristašev v francoski javnosti kakor pa jih je imel Laval.

Poveljstvo angleške vojske v Kairi poroča, da so **britanske čete zavzele Sollum in utrdbo Capuzzo,** ki leži že v Cirenaiki. Po nekih vesteh so britanske čete prodrle že **30 kilometrov zapadno od Bardije,** ki je sedaj prihodnji cilj britanske vojske. Britansko poročilo pravi, da so se Italijani močno upirali in da so morale britanske čete z bajonetnim naskokom zavzeti prelaz Helfaya. Iz Kaire nadalje poročajo, da je bilo v nedeljo sestreljenih 26 italijanskih letal, od teh 17 bombnikov.

Število italijanskih ujetnikov na egiptsko-libijski fronti se je povečalo že na več ko 30.000 mož.

Italijansko vojno poročilo št. 193 pravi: Osmi dan bitk na puščavski fronti v **Cirenaiki** označuje ista silovitost, kakor prejšnji dan. Poročilo govori nato o veliki delavnosti italijanskega letalstva.

Italijanski listi ostro nastopajo proti angleškim poročilom, češ da so dosegle angleške čete v Afriki veliko zmago. Nasproti vestem britanske propagande ugotavljajo italijanski listi: 1. V Zapadni puščavi so dali Italijani močan odpor, britanske čete pa so bile številčno mnogo močnejše. 2. Italija je prisilila Anglijo, da nastopi proti njej z velikimi silami, ki bi jih nujno potrebovala za obrambo Anglije. 3. Trditev, da je Italija na koncu svojih vojaških moči, je naravnost smešna. Gros oborožene sile Italije je zaradi bojev v Afriki in Albaniji še nedotaknjen. Grki, ki so vrgli na bojišče že vse svoje sile, so se spoprijeli šele z neznatnimi oddelki italijanske vojske. 4. Britanska ofenziva v Afriki vojne ne more odločiti, ker se bo ta odločila v Angliji, ker tam se je vojna začela in tam se bo tudi končala.

Grki poročajo, da so bile na vsej fronti le krajevne operacije in da se grško prodiranje nadaljuje. Vesti, da bi Grki zasedli že Himaro in Tepeleni, se ne potrjujejo. Ob morski obali so izvršili Italijani v ponedeljek nič manj ko 7 protinapadov, toda so bili odbiti ter so imeli Italijani velike izgube. Poroča se, da je bilo tu ujetih 2000 italijanskih vojakov.

Močan napad na Neapelj so izvedla zopet angleška bombna letala. Na italijanske bojne ladje, ki so bile v pristanišču, je bilo vrženih več bomb. Angleži poročajo, da so bile nekatere ladje tudi zadete.

Britanska letala so po pomoti bombardirala švicarsko mesto Basel in njegovo predmestje Binningen. Več oseb je bilo ubitih.

Angleška letala so zopet bombardirala Berlin, zlasti pa mesto Mannheim. Tudi nemška letala so bila znova močneje aktivna, posebno so bombardirala industrijsko mesto Sheffield.

Angleški vojaški krogi menijo, da se je nemška letalska aktivnost nad Anglijo v zadnjih dneh nekoliko zmanjšala, ker so poslali Nemci Italijanom na pomoč svoja letala.

Znani pisatelj Bernard Shaw je izjavil, da je **stališče Irske napačno,** ko noče dati Angliji oporišč v svojih pristaniščih. Churchill ne more staviti na kocko življenje 40 milijonov Angležev zaradi neprijateljstva 4 milijonov irskih nacionalistov. Če dobi Churchill ta pristanišča, ima za seboj Združene države Sev. Amerike, če pa se izkrcajo na Irskem Nemci, mora poslati na Irsko vojsko. Bolje je, da mu zato dajo Irci le oporišča.

Angleška finančna delegacija v Ameriki je oficialno izjavila, da se ne pogaja le zaradi finančne pomoči Združenih držav Vel. Britaniji, temveč je to vprašanje v ozki zvezi s plačevanjem britanskih naročil v Ameriki.

Predsednik Roosevelt namerava proglasiti stanje nacionalne pripravljenosti, da bi se s tem pospešila ameriška obramba.

Kanadski parnik »Western Prince« je bil torpediran. Na krovu je bil tudi kanadski vojni minister. Večina potnikov se je rešila. Izgubljeno pa je 42 bombnikov, ki so bili na parniku.

Noblova nagrada za mir se za letos ne bo podelila.

Denarstvo

Banke zahtevajo zvišanje obrestne mere

»Jugoslovanski Kurir« poroča, da so banke na Hrvatskem začele akcijo za zvišanje obrestne mere od 12 na 14%. Ker trgovinsko ministrstvo hoče, da bi bila obrestna mera v vsej državi enaka, ni pričakovati, da bi banska oblast v Zagrebu sama nekaj ukrenila v tej zadevi.

Ali se bo ustanovil privilegiran zavod za pozavarovanje?

Na nekaterih pristojnih mestih se proučuje vprašanje ustanovitve privilegiranega zavoda za pozavarovanje. Kakor se poroča iz Beograda, je tudi že izdelan načrt uredbe, s katero bi se ustanovil tak zavod. Verjetno je, da bo vsa zamisel predložena pristojnim gospodarskim odborom v izjavo. In to je tudi zelo potrebno, ker se baje naše zavarovalnice s tem načrtom ne strinjajo ter pripravljajo podrobno utemeljen ugovor proti temu načrtu. Ta odpor zavarovalnic še posebej naglaša potrebo, da se zaslišijo o tem načrtu tudi druge gospodarske organizacije, in ne samo zavarovalnice.

Nemško-francoske finančne transakcije

Kakor se more posneti iz neke vesti francoskega finančnega ministrstva, se vodijo sedaj pogajanja o prevzemu **delnic borske družbe** po neki nemški skupini. Delnice družbe Mines de Bor naj bi se prodale po ceni 3500 frankov. Podrobnosti o tej prodaji delnic pa se bodo objavile šele po sklenitvi kupčije.

Lastniki hipotekarno zavarovanih 6 odstotnih obligacij Škodovih **zavodov v Plznju** so prejeli obvestilo, da se zanima skupina inozemskih finančnikov za nakup teh obligacij, ki so danes v francoskih rokah. Dosedanjim lastnikom se ponuja za vsako obligacijo po 1600 frankov. Ponudba pa velja le do 8. januarja 1941. Za izvedbo tega nakupa potrebna dovoljenja so pristojna oblastva že izdala. More se računati s tem, da bodo vse te delnice prodane in prišle v nemške roke. Plačilo se bo izvršilo po kliringu. Pripravljajo pa se tudi še drugi prenosi delnic oz. obligacij industrijskih podjetij.

*

Novo madžarsko notranje posojilo v višini pol milijarde pengov bo izdano v treh tranšah. Prva tranša bo obligacijsko posojilo v višini 300 milijonov pengov. 100 milijonov pengov bo razpisano kot loterijsko posojilo, ostalih 100 milijonov pa kot sedmograško posojilo.

Bogastvo Alzacije in Lorene

ob prehodu v okvir Velike Nemčije

Sklenitev premirja in priključitev Alzacije in Lorene Nemčiji sta vzbudili veliko zanimanja za gospodarski pomen te pokrajine, ki je bila leta 1918. priključena Franciji in se po nemških sodbah od takrat ni več mogla gospodarsko pravilno razvijati.

Pomen teh dežel je izredno velik predvsem zaradi njihovih znamenitih železnih rudnikov (Minette), ki so največji v Evropi in se cenijo zaloge rude na 7 milijard ton. Ležišče rude se vleče od Longwya do Nancya in je bilo v štirih državah (tudi pod Luksemburško in Švico). Ni sicer v tej rudi železa več ko 28 do 36%, ker pa leži enakomerno in visoko na površini, je najcenejše. Razvoj pridobivanja v sedanjem merilu je omogočil šele Thomasov postopek (od l. 1890. dalje), po katerem se izdeluje jeklo iz fosforne železne rude. Pod nemškim vodstvom so naglo nastale moderne naprave v Posaarju in v Loreni (Röchling, Gutte Hoffnung H., Thyssen, Klöckner idr.) oz. so tudi oskrbovale topilnice s potrebnim premogom. Tako je bilo mogoče, da je proizvodnja rude narasla od 1·8 milijona v letu 1870. na 21 milij. ton v letu 1913. in proizvodnja surovega železa od 200.000 ton v letu 1880. na 4 milijone ton v letu 1913.

Pod Francijo ni proizvodnja več dosegla take višine. Francija ni mogla prodati svoje rude, Nemčija pa se je navezala medtem na švedske dobave. Lorenska ruda je pa še vedno obdržala v francoski proizvodnji delež 40%. Sedaj obeta Nemčija tem rudnikom silen razmah.

Važni so tudi premogovniki, ki so v zvezi s posaarskimi. Ležišča premoga obsegajo 48 tisoč ha s 15 koncesijami; od teh imajo štiri **največje skoraj polovico** vsega rudnega polja (22 tisoč ha). Zaloge premoga v teh rudnikih se cenijo na 4 milijarde ton. L. 1870. se je pridobilo že 300.000 ton, leta 1913. že 3·8 milijona ton premoga. Pod Francijo se je dvignilo izkoriščanje do izredno višine 6 milijonov ton, kar je bilo 10% vse francoske proizvodnje tega goriva.

V zgornji Alzaciji je važna kalijeva industrija, kjer so bila leta 1904. odkrita velika ležišča, cenjena na 300 milijonov ton čistega kalija. Leta 1914. je delalo že 13 rovov z letno zmogljivostjo 330.000 ton. Uspehe tega odkritja pa je uživala potem Francija in Nemčija je izgubila svetovni kalijev monopol, poleg tega pa še dobila hudega konkurenta na trgu. Francoska proizvodnja kalija z višino 2 milijonov ton je znatno presegala domačo porabo umetnih gnojil in je zaradi tega uvajala dumpinško ceno na račun nemškega izvoza, ki je s tem znatno trpel. Šele l. 1926. se je dosegla razdelitev svetovnega trga gnojil v razmerju Nemčija 70 : Francija 30.

Nadalje so važna ležišča in proizvodnja rudninskih olj pri Pechelbronnu-Hagenau s koncesionirano ploščino 44.000 ha. To je staro vrtališče, znano že v 15. in izkoriščano že sredi 18. stoletja, a spada med manjše izvirke nafte, uporabljive za svetilna olja in za maziva. Leta 1913. se je pridobilo 38.000 ton, kar je bilo važno v prvi svetovni vojni, ko je dosegla proizvodnja 50.000 ton, a Francija je dvignila proizvodnjo še na 70.000 ton, kar je zdaj koristno za Nemčijo.

Najvažnejša alzaška industrija je tekstilna, oziroma je bila to že prej pod Nemčijo. To je že starodavna industrija, znana najbolj po strasburški zvezi (Strassburger Tuchmacherzunft) ter po znamki tiskanega blaga »Indiennes«. Že l. 1871. je bilo v Alzaciji 1·5 milij. vreten in 30.000 kolovratov (več ko polovico vseh nemških takratnih strojev te vrste). Po prvi priključitvi Nemčiji se je ta industrija silno razmahnila ter obsegla tudi predilnice in tkalnice za volno in bombaž ter predelovalnice jute in umetne svile. Število delavstva je naraslo na 130.000 oseb. Pod Francijo pa je ta industrija naglo propadala. Prehodno sta bila še zagotovljena boljša prodaja v Franciji in prosti uvoz v Nemčijo, ko je pa carinska prostost odpadla in se konkurenca v Franciji spet poostrila, je zadela to delavno industrijo strašna kriza. Ker ni bila večinoma več moderno opremljena, je postala v Franciji nekonkurenčna, poleg tega pa so bili izdelovalni stroški tako veliki, da ni mogla več nikamor izvažati blaga. Število delavstva je padlo za eno tretjino in večina teh tovarn si bo le s težavo spet opomogla.

Zaključek narodne zbirke CMD in nje uporaba

Danes smo zaključili narodno zbirko, ki je dosegla **din 232.039.**

K temu nad vse razveseljivemu in uspešnemu zaključku je pripomoglo toliko požrtvovalnih darovalcev in sodelavcev, da se jim želimo tudi pri tej priliki prav vsem najiskreneje zahvalili.

Celotna narodna zbirka je določena **za prireditev letošnjih božičnic** na šolah in v krajih, kjer je to najbolj potrebno. Poleg tega pa je Družba iz drugih dohodkov in sredstev določila še nadaljnji prispevek tako, da bo v te namene izdanega letos iz družbene blagajne vsega skupaj **nad 310.000·— dinarjev.**

Deležno bo božičnic okoli 140 šol ter so bila te dni darila razposlana za severno mejo in Prekmurje v glavnem iz Maribora, na kočevsko stran pa iz Ljubljane. Vse naše tamkajšnje podružnice in šole prosimo, da se točno drže navodil, ki so jih prejeli in da nam čimprej pošljejo potrdila o prejetem blagu in čevljih ter nato poročilo o izvedenih božičnicah.

Naša javnost pa, ki je s tako vzglednim razumevanjem sodelovala pri naši akciji, bo v kratkem tudi točno obveščena o krajih in vrednostih, ki so jih prejele posamezne šole.

Ljubljana 14. decembra 1940.

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Namesto petroleja naj se uporablja acetilen

Ministrstvo za trgovino in industrijo je z razpisom z dne 13. novembra 1940 Pov. IV. br. 769 naročilo kralj. banski upravi dravske banovine, naj na vsem svojem območju izvede **propagando za acetilensko razsvetljavo,** da bi se je prebivalstvo v čim večji meri posluževalo. Svoje naročilo utemeljuje takole:

»Pri nas se v znatnih količinah troši za razsvetljavo petrolej, ki se v celoti nabavlja v inozemstvu. Pri nabavi blaga v inozemstvu se v zadnjem času vobče kažejo težave, deloma radi plačila, deloma radi deviz. Posebno s petrolejem so te težave še večje, ker se mora plačevati z devizami in ker se dovaža po vodi, kar pozimi ni vedno mogoče. Zato je treba porabo petroleja za razsvetljavo omejiti in nadomestiti z razsvetljavo, ki se pridobi v tuzemstvu.

Kot sredstvo za razsvetljavo domačega izvora je v prvi vrsti upošteven acetilen, ki se pridobiva v znanih acetilenskih svetilkah iz karbida. Karbida imamo zadostne količine v tuzemstvu na razpolago, a acetilenske svetilke izdelujejo industrijska podjetja in obrtniške delavnice v dovoljnih količinah po sorazmerno nizkih cenah. Acetilenska razsvetljava daje boljšo svetlobo, a kar se cene tiče, ni dražja kot petrolejska.«

Tudi trgovci naj ljudi opozarjajo na prednosti acetilenske razsvetljave.

V gostilni in restavraciji

zahtevajte vedno izrecno

Rogaško mineralno vodo!

Ona Vam na prav prijeten način pospešuje prebavo in Vaš organizem Vam bo za to hvaležen.

Rogaška slatina

Priprave za zimsko sezono na Bledu

so v polnem razmahu, saj je treba pričakovati za Božič izdaten obisk zimskih gostov. Pritisnil je zmeren mraz, toda čez dan posije prav toplo sonce. Zjutraj vstaja iz jezera lahna meglica, ker se jezero ohlaja. Do Božiča bo gotovo popolnoma zamrznjeno. Okoliške planine že dolgo pokriva bela snežna odeja. Pogled nanje je edinstven. Tudi v dolini je že dovolj snega. Vsi gosti, drsalci in smučarji bodo prišli o Božiču v polni meri na svoj račun. Tudi blejski hoteli se na zimsko sezono temeljito pripravljajo. Notranjost Grand-hotela Toplice se urejuje, saj je vendar treba za novo zimsko sezono prečistiti vseh 128 sob, kolikor jih je v tem elitnem hotelu opremljenih s centralno kurjavo. Tudi v lepi hotelski dvorani s krasnim razgledom na jezero je že vse prirejeno za sprejem božičnih gostov. V kratkem bo dospela skupina mladih godbenikov in bo tudi za družabno življenje v hotelu to zimo dobro poskrbljeno.

Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

Spet je preiskovalni odbor klical predse gospodarje sveta, da razložijo izmučeni javnosti, kako se je prav za prav ta veliki dedržave nista bili morala in poslocani so bili predstavniki najmogočnejših bank in najbolj napoleonskih posredovalnic, medtem ko so pregledovalci računov preiskavali njihove knjige in korespondenco. Še nikdar v zgodovini ameriške države nista bili morala in poslovanje bančništva in posredništva tako odkriti pogledom javnosti. Celo časniki, ki so radi ignorirali kongresne (vladne) preiskave, so prinašali poročila tega odbora na naslovnih straneh in s kričečimi naslovi. Tako so nekaj mesecev prej in po ustoličenju Roosevelta pretresala narod odkritja, izpovedi, priznanja in celo opravičevanja najvišjih mož na najvišjih mestih.

V obširnih pričevanjih in listinah je bila obsežena povest o tem, kar so počeli bankirji in prekupčevalci pod svojo teorijo, da služijo javnemu blagru. Sicer ni noben gospodarski strokovnjak zbral vseh teh odkritij v sliko gospodarskega sistema, toda delci kapitalističnega sestava so bili prikazani tako razločno..., da so jih pod vtisom lastnih izgub mogli razumeti tudi najbolj preprosti ljudje. Stran za stranjo zaprisežnega pričevanja so zapiski prikazovali, da so mogočni možje izmed gospodarjev sveta ustanavljali »poole« za določene obveznice in delnice, dvigali cene vrednostnim papirjem, zastrupljali novice v finančnih stolpcih s podkupovanjem časnikarjev in brezobzirno strigli ovce, ki so zašle v njihove mreže.

Avtor navaja o tem nekaj primerov. Eden najbolj znanih je bil pool za družbo »Anaconda Baker«, katerih delnice so padale v letih 1927./28. Zanimivo je bilo, kdo se je te špekulacije udeležil. Glavni je bil Charles E. Mitchell, vodja »National City Banke«. S pomočjo svojih institutov, svojih kolegov in senzalov ter svojih po vsej deželi razmeščenih agentov je gospod Mitchell prodajal in nakupoval anakondske delnice, dvigal ceno, »stabiliziral« trg nekje med 60 in 135 in razprodal svoje delnice investorjem. Ni preteklo dosti mesecev po tem, ko so že padle anakondske delnice na 4 dolarje. Izgube občinstva so bile ocenjene na 160 milijonov dolarjev in temu primerno velik je bil dobiček udeležencev v poolu.

Podobno operacijo so uporabljali še pri izdajanju novih delnic in obveznic. Njen namen je bil vzdržati ceno oz. tečaj vrednostnega papirja na višini, po kateri se je ponujal javno občinstvu. Dober primer so bile nemške obveznice, izdane 12. junija 1930. Do 2. julija je poseben sindikat pod vodstvom predsednika njujorške borze Whitneya, istega, ki je nekaj let kasneje prišel v Sing Sing, prodajal in kupoval te nemške delnice in držal njihov tečaj na prvotni višini 90 točk. Od začetka pa do tega dne so prodali že vse delnice in potem so ta papir zapustili. Skoraj brž nato je padel tečaj pod omenjeno, nominalno ceno in v času senatnega zaslišavanja so se nemške obveznice prodajale po 35 ali 36 centov za dolar. Nepoučenemu občinstvu se je zdelo to zelo podobno poolu. Gospod Whitney pa je razlagal pred senatom, da je bil to »popolnoma navaden in običajen način razdelitve vrednostnih papirjev«.

Že itak ogorčeni mali naložniki so postali še bolj strupeni, ko so dobili nadrobno razlago še neke druge prakse iz delovanja na avtomatičnem in nezavednem trgu. Šlo je za to, da so razne bančne družbe dale svojim ožjim prijateljem in znancem (med katerimi so bili pogosto »slučajno« vplivni politiki in visoki uradniki) — »možnost, da kupijo vrednostne papirje pod nominalno ceno«. Ta sistem je senatni odbor ilustriral ob primeru tvrdke Morgan. Senatni pregledniki so našli pri pregledovanju arhiva sezname odličnih ameriških državljanov, ki so dobili takšno možnost cenejšega nakupa. Med temi so bila naslednja imena: F. S. Adams, mornariški minister pod predsednikom Hooverjem, N. D. Baker, vojni minister pod predsednikom Wilsonom, W. H. Woodin, finančni minister pod Rooseveltom, W. G. Mc Adoo, prej finančni minister pod Wilsonom in senator Kalifornije, tudi Calvin Coolidge, prejšnji predsednik USA ter general J. J. Pershing, vrhovni poveljnik ameriške ekspedicijske vojske v »vojni za demokracijo«, idr.

Nobena razlaga ni mogla premagati neposrednega učinka teh razkritij. Zaman so člani tvrdke Morgan vljudno in skromno razlagali, da niso prav nič mislili na politični vpliv, ko so izbrali te prijatelje tvrdke za ponudbo posebno ugodnih naložnih prilik. S posebnimi okolnostmi, a nikoli političnimi, so znali razložiti pojavljanje vsakega posameznega imena v svojem spisku; na politični vpliv se baje niso niti domislili. Če so bile v nekem seznamu dodane politične opombe pri posameznih imenih, je bilo to samo naključje. — Ko so člani senatnega odbora izpraševali priče, ali jim ni bilo znano, da so te osebe na visokih političnih mestih, so bili odgovori kar večinoma — da ne in da se za politiko sploh ne zmenijo. Časnikarjem se je nevednost tako odličnih državljanov v vprašanjih javnega zanimanja in glede tako splošnega znanja zdela naravnost čudežna. Kako morejo mogočni možje v Morganovi hiši biti tako veliki, če je njihovo znanje splošnih stvari tako pičlo?

(Dalje prihodnjič.)

11 velikih mlinov v Vojvodini ustavilo obratovanje

V zadnjih dneh je 11 velikih mlinov v Vojvodini ustavilo obratovanje, ker je začelo primanjkovati pšenice. Kolikor je te še na razpolago, se pošilja v agrarno deficitne pokrajine. Verjetno je, da bodo še drugi mlini ustavili svoje obratovanje.

Glede cene koruze se prejšnje napovedi niso uresničile. Proizvajalci so dobili potreben denar že s prodajo pšenice, industrijskih rastlin in živine in nimajo potrebe, da bi takoj prodali koruzo, temveč čakajo, da se cene za koruzo dvignejo. Znova se vidi, da privilegirane ustanove, kakor Prizad nimajo dovolj rutine za žitno trgovino in zato je ta tudi zastala. Zasebna trgovina, ki ima to rutino, pa se vedno bolj izključuje od trga. Posledica tega je, da so za Prizad in podobne ustanove nakupljene količine koruze primeroma le majhne.

Odpiranje akreditivov za uvoz iz Anglije

Devizna direkcija Narodne banke je objavila naslednjo okrožnico:

»Po sporočilu Angleške banke v Londonu, so uvedle angleške devizne oblasti nove predpise glede možnosti odpiranja akreditivov v Angliji za blago, ki se iz šterlinskega ozemlja izvozi v tujino, torej tudi v našo državo. V smislu novih predpisov, na katere se opozarjajo vsi zavodi v državi, ne bo priznala angleška devizna kontrola niti enega akreditiva, ki ne bo vseboval klavzule, da se bo blago, za katero se nanaša akreditiv, prevozilo na priznani ladji, kot katere se smatrajo: 1. vse ladje, ki plovejo pod zastavo britanske zajednice (razen Irske), Norveške, Poljske, Švedske, Belgije in USA (sedaj tudi Grčije), 2. vse ladje, ki so zakupljene od britanskega mornariškega ministrstva ali od ene države britanske zajednice (razen Irske) in 3. vse ladje, ki imajo ladijsko dovoljenje, izdano od britanskega mornariškega ministrstva.

Pooblaščeni denarni zavodi naj pri morebitnem odpiranju akreditivov v Angliji to upoštevajo.

Prizadova pomoč pri gradnji silosov

Prizad sporoča, da je rok za vlaganje prošenj za podporo pri gradnji silosov podaljšan do dne 1. marca 1941. Podpora, ki jo daje v ta namen Prizad je naslednja: 1. 6000 din osebam, ki imajo sadovnjak z več ko 500 sadnimi drevesi in ki grade sušilnice velikega tipa dr. Stojkovića s 26 lesami. 2. 3000 din osebam, ki imajo sadovnjak z 200 do 500 sadnimi drevesi in ki zidajo sušilnice tipa Glavinić ali dr. Stojkovića z 10 do 12 lesami. 3. Dovoljevala pa se bo podpora tudi osebam, ki imajo sadovnjak z manj ko 200 drevesi in ki zidajo sušilnico majhnega tipa. Dovoljevala pa se bo tudi podpora 3000 din onim, ki že imajo sušilnico, pa jo hočejo modernizirati. Prošnje se morajo poslati na naslov: Priv. izvozno a. d., Beograd, poštni predal 454, in sicer najkasneje do 1. marca 1941.

»Službeni list«

banske uprave dravske banovine z dne 14. decembra objavlja: Uredbo o mletju in kruhu — Odločbo o priznanju foniatrije za specialno skupino medicine — Navodilo št. 17 o uporabi uredbe o 1%nem prispevku za narodni invalidski sklad (da se ta ne pobira, ko se plačujejo računi za podčastniške menaže in čitalnice) — Odločbo o maksimiranih cenah surovim kožam domačega izvora — Maksimiranje cen za riž italijanskega izvora — Odločbo glede prisilnega odkupa pšenice v dravski banovini — Razglas glede prodaje bencina na drobno.

Ne zapostavljajte meje!

Tudi severna Slovenija naj dobi avtomatske centrale po zgledu Goreniske

Z dokaj mešanimi občutki smo čitali mi trgovci, industrijci in obrtniki severne Slovenije te dni v listih vest, kaj vse se v telefonskem oziru obeta za pomlad Gorenjski. Veselimo se, da tudi naša banovina napreduje, da se za gospodarske potrebe Gorenjske vendarle nekaj napravi in da se zlasti za povzdigo tujskega prometa ustvarjajo boljši temelji. Hudo pa nam je, ker vidimo, da enakega božičnega daru naši kraji ob severni meji ne bodo deležni. In vendar ima meja najmanj iste potrebe kot gorati del Kranjske. Seveda meje nekateri predeli tudi na Gorenjskem na našo sosedo Nemčijo, vendar je naša Štajerska mnogo bolj izrazit del obmejnega ozemlja.

Kakor smo izvedeli, je poštno ministrstvo sklenilo povečati avtomatsko telefonsko centralo na Bledu, ker število naročnikov vedno bolj raste. Nadalje bodo napravili nekaj central v okoliških krajih, kakor v Kranjski gori, na Jesenicah, v Radovljici itd. Vse te avtomatske centrale bodo povezali med seboj, povezali jih pa bodo tudi s centralo v Kranju. Vse to omrežje bo zvezano s centralo v Ljubljani, tako da bodo vse omenjene manjše centrale na Gorenjskem z Ljubljano vred avtomatizirane. Z vsakega telefona tega velikega omrežja z več tisoč naročniki, boš potem lahko vsak trenutek govoril avtomatski.

To je velik napredek, ki pa ga bo deležna žal le Gorenjska. V enaki meri najmanj potrebujemo take pridobitve tudi mi gospodarski krogi na Štajerskem, zlasti ob meji, ki je gospodarsko zelo razvita in je treba dobro med seboj zvezati oddaljenejše kraje kakor na Gorenjskem. Severna Slovenija je neprimerno gosteje obljudena kot Gorenjska, gospodarski življ zavzema mnogo višjo stopnjo itd. Trgovstvo je zelo razvito, industrija se hitro širi in tujski promet se tudi razvija od leta do leta. Ne glede na mesta, šteje obmejno ozemlje celo kopo velikih občin s 5000 do 10.000 prebivalci. Imamo trge in velike vasi, ki štejejo po 6000 in 7000 duš in še več. In vendar je glede preskrbe z občili pri nas zelo na slabem. Razen v Mariboru in Celju ne moreš zvečer in ob nedeljah in praznikih dobiti telefonske zveze, ker so poštni uradi, v kolikor imajo telefonsko zvezo, odprti le podnevi ob delavnikih. Kako bi nam bilo ustreženo, če bi tudi mi v severni Sloveniji na deželi dobili slične avtomatske centrale kot na Gorenjskem!

So dobe, ko se nedostatki v občinii posebno občutijo. Naj navajamo zlasti dobo sadnega izvoza, t. j. v mesecih avgustu, septembru in oktobru, ko prihaja v normalnih časih k nam na stotine zunanjih interesentov, zlasti iz Nemčije, Češke in Francije. Karavane voz so na poti do nakladalnih postaj, pa ne morejo stopiti s kolodvorom v stike, ker ni telefona ali pa se zveza dobi le ob določeni uri. V izvozni kampanji vozijo sadje na kolodvor tudi ponoči ure daleč. Transporte je treba pospešiti ali pa ustaviti, kakor so pač vagoni na razpolago, in ne moreš voznikom tega sporočiti. Zato spada v severno Slovenijo enako razčlenjeno avtomatsko telefonsko omrežje kot na Gorenjskem. Po tem vzorcu naj se ustanove telefonski okoliši Maribor, Celje, Ptuj, Sv. Lenart v Slov. goricah, Ljutomer, Rogaška Slatina, Prekmurje, Slovenj Gradec in po potrebi še kje drugod. Ti okoliši naj se tesno med seboj povežejo, da bodo enako kakor na Gorenjskem tvorili eno kompaktno avtomatsko omrežje.

Še nekaj: Telefon mora takoj dobiti tudi **Pohorje**, ki zavzema vedno važnejšo pozicijo v gospodarskem življenju Slovenije. Je sicer načrt, naj bi se novi Poštarski dom zvezal z žico s Hočami, vendar to nikakor ne zadošča. Na Pohorju rastejo planinske koče in penzije iz tal ko gobe po dežju. Na stotine je v poletnih, pa tudi zimskih mesecih v teh domovih letoviščarjev, večinoma petičnih trgovcev, industrijcev itd., v veliki meri iz Hrvatske in Srbije, ki preživljajo po par tednov z družinami odmor v svežem zraku. Vsi ti letoviščarji, od katerih ima pokrajina daleč naokoli velik dobiček, žele biti v zvezi z domom, v prvi vrsti pa s poslovnimi krogi, borzo itd., da morejo pravočasno dati svoje dispozicije za finančne in poslovne operacije. Koliko teh dobrih gostov ne pride na Pohorje samo zato, ker potem niso v stalnih stikih s svetom in gredo rajši v velika kopališča, kjer jim je telefon vsak čas na razpolago.

Če hočemo severno Slovenijo gospodarsko dvigniti, in to je vendar želja nas vseh, moramo dobiti temelje za tak podvig. Izpopolnite telefonsko omrežje in avtomatizirajte ga, pa bodo gospodje v Beogradu videli, kaj se da vse napraviti iz našega Semeringa, kakor Pohorje navadno imenujejo! Iz naglega napredka vsega našega gospodarstva, zlasti pa trgovine in industrije, se bodo investicije kaj hitro amortizirale. R. S.

Zunanja trgovina

Finančni minister je izdal odlok, po katerem morajo vse jugoslovanske izvozniške tvrdke zavarovati svoje pomorske transporte v tujini ko tudi prevoznino in druge interese pri zavarovalnicah, ki imajo dovolilo za poslovanje v Jugoslaviji.

V splitsko pristanišče je priplul parnik »Predsednik Kopajtić«, ki bo v Splitu naložil tobak, katerega bo odpeljal v Ameriko.

Madžarsko-turška trgovinska pogajanja se bodo v kratkem začela v Budimpešti.

V prvem letu vojne je na Madžarskem narastel **indeks cen za industrijske predmete samo za 13%, indeks kmetijskih pridelkov pa za 39%.**

Švedska se zelo zanima za madžarske konserve ter je pripravljena v nadomestilo dobavljati Madžarski surovine. Pogajanja v ta namen so se že začela. Pred sedanjo vojno je izvažala Madžarska konserve v prvi vrsti v Združene države.

V Romuniji se pripravlja fuzija dveh največjih petrolejskih družb, in sicer Astre Romane, ki je bila v rokah britansko nizozemskega tovarnarja Shell koncerna, ter Steanne Romane, ki je bila v rokah francoskih in angleških kapitalistov.

Gospodarski minister v Nemčiji je podaljšal prepoved ustanavljanja novih cementnih tovarn v Nemčiji do konca l. 1942.

Vsa italijanska tekstilna proizvodnja se ceni na 350 milijonov kg, od katerih odpade 170 milijonov kg na umetna vlakna, 130 milijonov kg na konoplju, ostalo pa na bombaž, volno, svilo in druga vlakna.

Zaloge kave se v Nizozemski Indiji zaradi izgubljenih evropskih tržišč letos vedno bolj kupičijo. L. 1939. so prevzela vsa evropska tržišča okoli milijon kg kave, letos pa skoraj nič.

V Indiji se bo ustanovila velika tvornica za letala. Potrebne pogodbe z ameriškimi tvrdkami, ki bodo dobavile tovarniške stroje, so že podpisane. V Madrasu pa se bo ustanovila velika ladjedelnica.

Objavljen je bil dekret predsednika Roosevelta, s katerim se prepoveduje izvoz okoli 150 predmetov v Japonsko. Vsi ti predmeti so važni za oboroževalno industrijo.

Uvoz surovega kavčuka se je v Združenih državah Sev. Amerike od začetka vojne dalje skoraj **podvojil.** Zato so se kljub povečani potrošnji zaloge povečale od 140.000 na 259.000 ton.

Že v 24 urah barva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4 6. Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

Dražba kožuhovine

vseh vrst divjadi v Ljubljani bo dne 27. januarja 1941. v prostorih Ljubljanskega velesejma. Na dražbo pridejo tudi večje partije srebrnih in plavih lisic.

Zamude vlakov

ob odhodu s postaje v Ljubljani so v zadnjem času prenehale. Železnica odpravlja vlake ne glede na to, ali še čakajo potniki pri potniški blagajni. Železnica se opira na svoj poziv, ki ga je pred kratkim izdala na potujoče občinstvo. Opozorila je med drugim tudi na to, da si morejo potniki nabaviti vse vozovnice že v predprodaji pri Putniku.

Carinski dohodki v Mariboru

Glavna carinarnica v Mariboru je inkasirala v mesecu novembru 9,940.619 dinarjev, od katerih odpade na uvoz pretežni del, namreč 9,356.921 dinarjev. Vendar je bil tudi izvoz znaten in so znašale izvozne dajatve nad pol milijona dinarjev, namreč 583.698 dinarjev. V ime depozitov je bilo v preteklem mesecu vplačanih 270.409 dinarjev.

Občni zbori

Tiskarna Sava d. d. v Kranju ima svoj 19. redni občni zbor dne 28. decembra ob 16. v pisarniških prostorih. Na dnevnem redu so tudi volitve.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce,

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovalni prispevki **dejansko plačani!**

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Koliko trgovcev gre na letni dopust in odmor?!

1—2% !! Vsi drugi pa se mučijo in delajo brez ozira na zdravje!

Zato vsai doma pijte

RADENSKI ZDRAVILNI VRELEC

tistega z rdečimi srci,

našo najboljšo prirodno mineralno vodo. Zdravje in užitek!

Doma in po svetu

Pod naslovom »Zadnja pot Antona Korošca, politika avtoritete Stjepana Radića in Nikole Pašića« objavljajo zagrebške »Novosti« večko celostransko poročilo o pogrebu dr. Korošca. Enako obširno pa poročajo o zadnji poti dr. Korošca tudi vsi drugi veliki jugoslovanski listi. Ta odmev pogreba dr. Korošca v jugoslovanskem tisku pač najzgovorneje govori o veliki veljavnosti dr. Korošca v jugoslovanskem javnem in političnem življenju, hkrati pa tudi kaže, kako velika izguba je zadela Slovence s smrtjo dr. Korošca. Zato je tudi naravno, da je slovenski narod počastil spomin dr. Korošca na njegovi zadnji poti na način, kakor ga menda dosedaj še ni doživel slovenski politik. Pri tem pa je treba poudariti, da se je to zgodilo navzlic vsem zunanjim slovesnostim tudi na zelo prisrčen način in da je bilo vidno spoštovanje, ki ga je gojil slovenski narod do dr. Korošca, v katerem je videl pravega slovenskega gospoda.

Pogreba dr. Korošca so se udeležili zastopniki vseh glavnih slovenskih organizacij, političnih in gospodarskih, kulturnih in socialnih. Nj. Vel. kralja je zastopal gen. Stefanović, vlado podpredsednik dr. Maček, predsednika vlade župan Beograda Jevrem Tomić, nadalje so se udeležili pogreba ministri Vulović, dr. Krek in Pantić, veliko število bivših ministrov, med njimi tudi Ivan Pucelj, generali Rupnik, Mašič, Lukić in Janez, konzularni zbor ter cela vrsta prvih zastopnikov naroda. Cerkveno opravilo so opravili nadškof dr. Ujčič in škofa dr. Rožman in dr. Tomažič.

Truplo dr. Korošca je bilo v ponedeljek zvečer prepeljano po govoru bana dr. Natlačena z banske palače pred univerzo, kjer se je v imenu univerze poslovil prorektor dr. Kušej, nato pa v stolnico. V torek dopoldne so se začele obredne svečanosti, ob 11. dopoldne pa se je formiral izpred stolnice žalni sprevod proti Navju, kjer je bil dr. Korošec sredi zaslužnih slovenskih mož položen k večnemu počitku. Najprej se je tu v imenu vlade poslovil od blagopokojnika

dr. Maček, ki je dejal naslednje: Izročamo zemlji to, kar od dr. Korošca pripada zemlji. Gospod Bog pa je vzel k sebi njegovo dušo, nam pa je ostal spomin na njegova dejanja. — Dr. Korošec je kot mlad človek stopil v prve vrste borcev za svobodo malega, toda žilavega slovenskega naroda. V moški dobi je doživel polom 1000-letnega cesarstva, doživel svobodo slovenskega naroda, z bistrim očesom državnika pa je takoj razumel, da mali narodi sami za sebe ne morejo obstojati. Dr. Korošec stori zato to, kar je najnaravnejše: sodeluje pri ustvarjanju države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Vsak porod je težaven, pa tudi Korošcu ni bilo lahko, ko je vodil politiko. Vidimo pa, da sta ga pri njegovem političnem delu vodili dve ideji: prva je slovenska narodna individualnost, a druga trdnost skupne domovine kr. Jugoslavije. Zato moram sedaj, ko je po vseh peripetijah vendar prišlo do sporazuma med Srbi in Hrvati, naglasiti, da ima tu velike zasluge dr. Korošec. In da stoje Srbi, Hrvati in Slovenci kot nepremagljiv zid proti vsakomur, za to ima velike zasluge dr. Korošec. V imenu kr. vlade: Večna slava dr. Korošcu!

Nato so govorili beograjski župan dr. Tomić, minister Krek, ljubljanski župan dr. Adlešič, predsednik Prosvetne zveze dr. Lukman, ravnatelj Zadružne zveze Gabrovšek in akademik Leskovar. Ko so odpeli še pevci Hubadove župe, so bile pogrebne slovesnosti končane in množice ljudstva so se začele razhajati v mislih na velikega Slovenca dr. Korošca.

Za predsednika širšega banovinskega odbora JRZ in s tem za naslednika dr. Korošca je bil izvoljen bivši minister dr. Fran Kulovec, za tajnika pa minister dr. Krek.

Madžarski zunanji minister grof Csaky se je po tridnevnem bivanju v Sloveniji vrnil v Budapešto. Ostati pa bo moral nekaj dni v postelji, ker je zbolel za gripo.

Gen. direktor Pogoda dr. Flögl ter direktor g. Petek sta podala ostavko, ki pa ni bila sprejeta, ker je načelnik oddelka za trgovino, obrt in industrijo dr. Lamer bolan.

Več tekstilnih tovarn v Mariboru se bo preorientiralo na izdelavo tkanin iz umetne volne, zlasti iz lesne volne. Med drugimi bo tudi tovarna Hutter začela uporabljati umetno volno.

Silen mraz je zavladal tudi na vsem Jadranu. V Kaštelanskem zalivu je zamrznilo morje.

Izdajatelj »Konzorcij Trgovskega lista«, njegov predstavnik dr. Ivan Pless, urednik Aleksander Železnikar, tiska tiskarna »Merkur«, d. d., njen predstavnik Otmar Mihalek, vsi v Ljubljani.